

Dopisi.

S Tolminskega, 10. januarja — Gospoško je treba slušati prav; a poslednja učna gledati, da prav vlada in pravično, da res deluje v korist svojih podanikov, drugače ne spolnuje svojih dolžnostij. V tem pogledu bi se ubogi kmet v časih lahko pritožil, da se ne ravna z njim, kakor bi trebalo.

Odkar je nov okrajni narednik (feldvebelj) v Tolminu, pritožujejo se ljudje, da se ravna z njimi pretrdo. N. pr. Ta je bil pri kontrolnem zboru v Kobaridu — kakor pravi — a kličejo ga vendar se v bolj oddaljene kraje na odgovor. Ali pa: bil je sam osebe v Tolminu, da je poprašal, kako je stvar, a za njim pride spet vabilo, naj se oglasi v Tolminu.

Dovoljujem si prašati: Kdo je kriv teh razmer? Ali je prav, da se ubogega kmeta tako pritiska? Kdo povrne kmetu — vójaku stroške in zamudo časa vsled tega? Zakaj pa pri prejšnjem g. naredniku ni bilo takih pritožb?

Strogost, ubogljivost mora biti pri vojskarni; a gledalo naj bi se, da bi se ne napravljale že tako ubornemu kmetu — trpinu nepotrebne težave. To sem hotel povedati, ker sem čul pritožbe od raznih strank, katerim lahko verujem.

Iz tolminskega okraja. — Novo leto je prineslo zavednemu učitelstvu sploh in učitelstvu v tolminskem okraju posebej dve vesehi novici: Popotnikov koledar za slovenske učitelje in ugodno rešitev Vertovčevega utoka na visoko ministerstvo za uk in bogočastje, proti sklepu dež. sol. sveta, kateri je pritožnika izključil iz okr. sol. sveta ter na njegovo mesto poklical gosp. Širca pod predvezo voditelja „glavne šole“ tolminskega glavarstva.

„Popotnikov“ koledar podaja nam marsikaj lepega in koristnega, kakor tudi podučljivega. Med drugim najdemo v koledarju: 1.) Na strani 6: V sol. okr. mesta Maribor izvoljen je učiteljskim zastopnikom g. Karl Sketli, mesč. učitelj. 2.) Na strani 14: V sol. okraju okolice Celje izvoljen je učiteljskim zastopnikom g. Anton Brezovnik, učitelj v Vogniku. 3.) Na strani 30: V sol. okraju Soštanj izvoljen je učiteljskim zastopnikom g. Kaspar Hrovat, učitelj v Soštanju. 4.) Na strani 66: V sol. okraju Črnomelj izvoljen je učiteljskim zastopnikom g. Franc Šetina, učitelj v Črnomlju. 5.) Na strani 84: V sol. okraju Litija izvoljen je učiteljskim zastopnikom g. Franc Kovar, učitelj v Zatični. In tako bi lahko navedli še mnogo enakih slučajev iz prejšnjih letnikov učit. koledarja, kateri nas poučijo, da zavedno učitelstvo voli v okr. sol. svetu tudi podrejene učitelje. Ne dela tedaj razlike med učitelji in voditelji nego voli po svojem prepričanju in na postavni podlagi one solnike, katere spozna sposobnim in ki uživajo med učitelstvom zaupanje. Tako je postavno, tako je značajno, tako se razodva prepričanje učitelstva. In kedo bi se upal proti temu spodlikati, kdo bi si upal rušiti postavu in kvariti značaje in prepričanje. Stalni učitelji, če tudi niso voditelji, imajo pasivno in aktivno volilno pravico. Dokler je tedaj obstoječa solska postava v veljavi, voliti se smejo poleg voditeljev tudi drugi učitelji zastopnikom v okr. sol. svetu, naj bodo že to koma ljuho ali ne.

Še več nas pa pouči omenjena ugodna rešitev visokega ministerstva. Bilo je namreč tako-le: Za tekočo 6-letno dobo bil je preteklo leto izvoljen učiteljskim zastopnikom v našem sol. okraju zopet g. Andrej Vertovec, učitelj v Tolminu, a zaradi svoje odločnosti tudi zopet izključen od dež. sol. sveta. Nad njegovo izvolitvijo spodlikala sta se, recimo kar naravnost, edino le dva znana gospoda D. in K. in nikdo drugi. Kako pa Vertovčevu izvolitev zopet uničiti? Kratko. Proglasil je dež. sol. svet kar enostavno tolminsko štirirazredno ljud. šolo za „okrajno glavno šolo“ in glavnega voditelja tolminskih ljudskih sol, g. Širca poklical v okr. sol. svet na mesto izbačenega, od učiteljev izvoljenega g. Vertovca.

Učitelstvo, prikrajšano s tem na svojih itak skromnih pravicah, prigovarjalo je gosp. Vertovec, da napravi utok na visoko ministerstvo. G. Vertovec se je od začetka temu ustavljal. Ko pa je g. dr. Stanič učitelstvu pojasnil, da se lahko lako samovoljno in protipostavno postopanje dež. sol. sveta na škodo učit. pravice v okraju vkorenini ter lahko razširi tudi na druge okraje, udal se je gospod Vertovec želji učitelstva. Utek je sestavil gosp. dr. Stanič in rešitev ima sedaj g. Vertovec v rokah. Glavne poteze omenjene rešitve visokega ministerstva se glase: 1) Po novi solski postavi ni več glavnih sol. 2) Volitve se ne smejo vršiti pri navadni okr. učit. konferenci. 3) Za volitve učiteljskih zastopnikov določiti je poseben čas ter povabiti učitelje-volilce v poseben volilni zbor, kjer si izvolijo oba zastopnika v okr. solski svet. To je kratek zapopadek rešitve na Vertovčev utok.

Vsled te rešitve ni več tolminska štirirazrednica „okrajna glavna šola“ in njen voditelj g. Širca ni več ud v okr. sol. svetu v Tolminu — ništa pa tudi več učit. zastopnika niti g. And. Vertovec niti g. Ivan Kračnik, ker sta bila izvoljena pri navadni okr. učit. konferenci. Vršiti se morajo tedaj nove volitve, kar se baje zgodi v kratkem. Iz omenjenega se mnogo učimo in z zadoščenjem konstatujemo, da se je enkrat za vselej odbil v tem oziru in pri obstoječih sol. postavah napad na učiteljske pravice. Učitelstvo bode volilo oba učit. zastopnika, za kar se je borilo in tudi zmagalo.

Po imenju visokega ministerstva vršile so se volitve učit. zastopnikov, od kar je nova sol. postava zagledala beli dan, nepravilno. Neveljavne so vse one volitve, ki so se vršile v redni okr. učit. konferenci.

Se vo, kjer ni tožitelja, ni sodnika.

Učitelstvo je z omenjeno rešitvijo vis. ministerstva postavljeno v enako vrsto in enako voljavo z volilci družih kategorij. V zadoščenje in v pogum učitelstvu je tudi okolnost, da najvišje oblastni ne poznajo osebnih obrekovanj, strastij in samovoljnosti, nego edino le postavu, ob kateri se razbičejo vse zahrbitne spletkarije. Učitelstvu, vršečemu svoje dolžnosti v soli in zunaj nje, se ni treba bati vsakega poklicanega in nepoklicanega zaplotnika. Zaplotniki so sicer nevarnejši od očitih sovražnikov, zatoj pozor!

Iz Šenčurja, 27. januarja. — Po želji občnega zbora „bralno društvo v Šenčuru“ preskrbi to poučne večere v predpustnih nedeljah zvečer. Res tečen nadomestek za plese, katere je naše županstvo ustavilo za tekoče leto.

Pri večer nas je gospod učitelj Anton Belé učil napravljati kis iz raznega sadja,

ter več vrst takega kisa dal pokušat. Oglasili so se trije gospodarji, ki so preteklo jesen s prav dobrim vspedom napravili domač kis. Upati je, da bo ta pouk po občini mnogo razširil napravljanje zdravega domačega kisa iz vinskih pen in sadja. Potem je društveni predsednik č. g. B. Grča vodil poučni razgovor o popravi katastra.

Drugi večer je gospod A. Belé poučeval o zimskem cepljenju vinske trte. Prišlo je nad 50 gospodarjev, ki so pazno poslušali točni pouk in skrbno si ogledali in primerjali jim podane uzorce pravilnega in nepravilnega cepljenja. Potem je č. g. Fr. Guzelj govoril „o pravih“ z moralnega, gmotnega in narodnega stališča. Posamične točke je osolil s pikantnimi vzgledi. Konečno je popisal in označil *dobrega, vestnega in narodnega advokata ter priporočil, da naj se le takega v potrebi poslužujejo verni, narodni Slovenci*. Živalno ploskanje poslušalcev je odlikovalo govornika in pričalo, da so ga *razumeli*. (Tako delovanje moramo le pohvaliti in priporočati vsem narodnim društvom, posebno v gorški okolici. Také treba poučevati naše ljudstvo, potem bodo laški odvetniki lasali sami sebe za svojo „predrznost“. Ured).

Izpod križa (na Vipavskem): — Kaj so Dobravlje — in kaj so Dobraveljci? Dobravlje je davčna občina, ki šteje več selišč, spadajočih v celotno županijo Sv. Križ. Ima okoli 600 prebivalcev, kateri se pečajo večinoma s poljedelstvom in živinorejo. (Po zadnjem ljudskem štetju imajo dobravlje 577 prebivalcev. Posamični deli so: Erib 85 preb., Hrobači 154, Kozjapara 38, Pikči 89, Velika vas 143, Verčoni 68. *Op. uredn*).

Pa še nekaj je imenitnega, kar se tu nahaja. Nahaja se namreč samoupraven „Gospodarski svet“, ki šteje jednajstero udov in enega načelnika. Količnega pomena je ta svet, pokazalo se je dovolj jasno preteklo leto pri volitvah. Agitovalo se je izpod marsikaterega dimnika, in te agitacije niso ostale brez uspeha. Odstranivši povsem dosedanje ude, postavili so na njihova mesta nove možé. Obetali so volilcem znižanje občinskih doklad, prenovljenje občinskih potij in, kar je še največ — *ljudsko šolo*. Mnogim je že srce kar radosti poskakovalo, slišavši toliko res prekornih naprav. Že so si slikali v domišljiji načrte o krasni solski stavbi, koprneči veselja, videti že svoje otroke, zahajaječe zajemat iz zakladov solskega poduka. Sedaj se jim še le odpirajo oči, da svet je zapeljiv in da ni vse zlato, kar se svetli. Bivši občinski zastopniki so si postavili neminljivih spomenikov vstrajnega gospodarstva, za kar jim bode še poznejši rod hvaležen. Kaj storé v tem pogledu sedanjí, pokaže nam prihodnost.

Gotovo je še marsikomu v spominu nekdanji šaljivec „Jurij s pušo“, ko je jasno predočeval gospodarja trde kmečke korenine, kako je hodil po polju mesto z vprežno živino z lovskimi psi, mesto pluga je nosil lovsko malho, za bič pa mu je služila lovška puška! Kaj več o svojem času. (Vse prav! Le to prosimo, da premislite, ali kaj koristite dobri stvari, ako javno razpravljate take reči. Ako bi imela nastati nevolja še večja brez koristi, bolje bo, ako ne obesate svojih homatij na veliki boben. *Zdravi! Uredn*).

S Št. Viško-gorske planote. — (Izv. dop.) — Dne 15. aprila preseli se poštni urad iz Dol. Trebuše na Slap. Pismonoša obhodi

vsak dan Roče, Prapetno, Polje, Št. Viska gora, Pečine, Ponikve in nazaj na Slap. Doslej so dobivale Ponikve le trikrat na teden pošto iz Podmelca, ostale občine pa po petkrat. Od 15. aprila naprej bodo vse te občine preskrbljene vsak dan s pošto. Da več ne moremo zahtevati, je razumljivo. Pečine in Ponikve so skupaj ena župnija. Sploh vse tukajšnje občine so že po naravi združene. Iz Ponikev je večja zveza do Slapu zaradi štacun, mlinov, trgovine z nogavicami. Koliko trgovcev nogavic je v Podmelcu? Vsak dan so ljudje iz Ponikev na Slapu. Koliko jih pa pride iz Ponikev v Podmelec? Ponikevci nimajo očij v mehu in dobro vedó, da ni vsejedno, dobivati trikrat na teden pošto ali pa vsak dan. Ker smo vsi združeni, zato je poštno vodstvo določilo pošto vsak dan.

Iz Bolca, 23. jan. — Po navadi zahtevajo stariši od svojih nedoraslih otrok, da so zvečer ob določeni uri doma. Od te hvalevredne navade pa delajo izjemo mnogi roditelji našega trga, ki je, kar se tiče otrok, dosti oblagodarjen. Ti smrkovci potepajo se jim ob večernih urah po cesti, upijejo in razgrajajo, prav kakor bi bili divjaskoga rodu. Kakšen „dirndaj“ je zvečer večkrat po trgu! Kakšno je bilo zadržjo nedeljo na glavni cesti poleg Cezarjeve liše!?! In to okrog 7. ure zvečer! Večji in manjši otroci, dečki kakor deklice vse uprek se je lomastilo po snegu, upilo, plezalo se in kepalo, da je bilo še sitno, da ne pravim nevarno hoditi tam v obližju. Mojemu sosedu je kepa snegu priletela v nogo, ko sva šla blizo mimo tega pekla. Nič posebnega ni to, res, pa posebna ljubeznivost bi tudi ne bila, če bi jo bil dobil kam v obraz, n. pr. v oči.

Prepogosto vidim tudi otroke, letati za tistimi predpustnimi „noreci“. Znano je to izza drugih let sem in začelo se je ponavljati tudi letos. Ob takih prilikah so frkolini obojega spola v starosti od 6. — 12. leta ob 8. ali 9. uri tudi še zunaj. Res, skrbne matere!

Še dalje postajajo otroci iste starosti ob istih poznih urah pred krčmami, kjer so kakšni škripači in kjer se javno ali pa skrito pleše. Vse take komedije so pa kakor nalaše za otroke! Prav po vzgojeslovnih pravilih! Krasna bodočnost se nam svita! Prav živa potreba je res, da se tako tu pri nas posnema tržaška ali pa goriška „inclita mularija“! No, časti taki otroci ne delajo ne starišem, ne trgu in — županstvu tudi ne. Ne zvrča pa naj se krivda prav nič na šolo. Od šole same ne pričakujemo vsega. Gg. duhovniki in učitelji niso zato tu, da bi opravljali službo občinskih redarjev. Izročite ta posel možu v to postavljenemu, in ta naj pelje ali spodi domov otroka, ki ga po drugi „ave Mariji“ dobi samega na cesti; če ga mati neče, prenočite ga pa z „dobro“ mamico vred v občinski hiši.

Ta prostost naših otrok bi bila prva posebnost bolskega trga. Še zanimivejša je pa druga. — Ali tega ne moremo priobčiti, ker bi se kdo hotel — pohujšati. Oglasite se pa pri županstvu in uverjeni smo, da v bodoče ostanejo — krave in biki v hlevu. Ured.)

Iz Bolca, 27 jan. (Čitalniško zborovanje). — Radi neugodnega vremena se je letos precej zakasnelo to s' vno zborovanje. Pa od 24. t. m. je zdaj tudi to opravljeno. Upravniki onih listov, katere so si zborovalci naročili, naj skrbé, da tiste groše,

s katerimi smo jih počastili, četudi malo kasno, brzo spravijo v promet (No, težave ne bo s tem opravičilo. Ured.); uni pa, katerim smo naročnino odklonili, naj se čudijo naši pameti in naj po receptu „Prin. lista“ proglasé našo Čitalnico kot nezvesto. — Zborovanje je minilo brez burnih nastopov. G. predsednik je zbrane društvenike pozdravil s kratkim, a „silno jedrnatim“ nagovorom. Za tem bi sicer imelo slediti lepo sestavljeno in naučevalno poročilo tajnikovo, kakor je to navada pri takih zborovanjih; pa opustila se je ta točka, najbrže, da bi se društveniki predolgo ne zadrževali. Dobil je torej hitro besedo g. denarničar. In fine finalni smo zvedeli iz njegovega poročila, da je slavni društveni odbor dober gospodar, ker „kasa“ se v prošlem letu ni prav do dna spraznila. Zato odboru tudi ni bilo treba „demisijonirati“ in ostal je, kakor je bil, tale: gg. Krist. Bratina, Fr. Ilvar (podpredsednik), Fr. Klopčič, Ad. Komac (tajnik), Al. Sorč (predsednik), Gr. Šubic (blagajnik), in Ant. Šulin.

S pomiljenim starim odborom na čelu in ob straneh smo jeli presojati liste in lističe, kaj so vredni. Odklonila se je naročnina za „Slovanski svet“, ker je ta list pri nas malokdaj kdo bral in je navadno vsaka stevilka nerazrezana počakala druge. Opustil se je pa tudi „p. n. katoliški Primorski list“. Velika večina je glasovala proti temu listu, ker se nam zdi nekatolišk njegov namen, sejati razpor med ljudstvom ter med tem in raznimi stanoví; premalo katoliški se nam zdé tudi gg. uredniki in upravniki ter drugi „ad latus“ tega lista, dobro znani po svojih narodnih delih in po gospodarstva željni strasti se izza življenja „stare Soče“. Ostali smo pa „Sočini“ anarhisti in nekatoliki, ker sta „Soča“ podpisala in podpisa se ne preklika dva vrla katoliška moža, katera prav kot taka vsi poznamo in cenimo, dalje ker „Soče“ naš prevz. nadvladika ni še obsodil kot protikatoliški list. Vseh listov skupaj nabavila si je Čitalnica 16, med temi jeden nemski, namreč „Reichspost“, in jeden laški, „Rinnovamento“. Berila torej dovolj! Prav srčno želimo, da bi se kolikor se dá hitrim korakom pojavilo poletje ter da bi nas „pohodilo“ mnogo gospode iz vroče Gorice in nam pomagalo brati njim v zabavo, nam pa v veselje. Leon Kame.

Z dežele. — (Dvojna mera). — Že parkrat je „Pr. L.“ očital besede: „s palico, z betom, železnim drogom“, katere je „Soča“ rabila za slovenske koalirance povodom uprašanja o dvojezičnih napisih v Istri. Vsakdo, ki ima še količkaj dobre volje, mora spoznati, da taki izrazi se rabijo, da se dokaže, kako „katoliški“ voditelji na Kranjskem lezejo po trebuhu, in zapustivši vsa načela so stopili v službo k židom in židovski vladi. „Soča“ je z onimi izrazi hotela označiti slepo pokorščino in skrajno hlapčevanje do koalicijske vlade. Le pomislimo, kako „Reichspost“ in t. d. pišejo in kakšne izraze imajo pri političnih horbah. Princ Liechtenstein je dne 21. jan. pri shodu v Linu izrekel te le besede: „... Fegen Sie (namreč obrtniki volilci), meine Herren, durch einstimmiges Votum den Feind ihres Standes, die liberale Partei, mit dem Kehrbesen aus dem Parla-mente hinaus...“ In takó je govoril — princ.

Pred leti so nasprotniki „Rim. Kat.“ predbacivali surovost itd. zaradi znanega rezanja ženskih jezikov!! G. urednik dotičnega lista se je opravičeval, češ, da se ne sme

vzeti doslovno nego bolj v prenešenem zmyslu. Kakšnih hudih izrazov se je pred leti posluževal „R. K.“, je se vsem znano. In vendar se je vse opravičevalo. „Soči“ pa ni odpusčanja, ker je po zasloženju označila koristolovstvo in očividno hlapčevanje slovenskih koalirancev. Dá, dvojno mero imajo naši katoliški gospodje v mestu! (Ako nam ti gospodje odpusté ali ne, nam je čisto vsejedno. Ur.)

Od nekod. (Izv.) — „Soča“ st. 35 l. l. pisala je ob dopolnilni volitvi v gor. okolici sledeče: „Soglasna izvolitev preč. g. župnika Blazija Grca nam dokazuje, da naši volilci radi vidijo na častnih sedežih take duhovnike, ki so z ljudstvom; kdor pa ni z ljudstvom, tega odstranijo. Možje se pri nas ne cenijo po suknji, s katero se slučajno odevajo, marveč po značaju in volji. Duhovsko dostojanstvo ni ob enem priporočilo, pa tuó strašilo ne. In to je edino pravo, edino modro — in tako delajo naši volilci. To dokazuje njih dozorelost v izvrševanju prevažne volilne pravice“.

V teh nedolžnih besedah ni nihče našel česa, kar bi duhovski stan razžalilo. Še le ko je neki gospod s Tolmínskega v „Pr. L.“ st. 17. l. l. razkril veliko hudobijo, češ, da je „Soča“ razžalila vse duhovnike, so se nekateri začeli hudovati na' temi besedah.

Da kdo ima črno suktnjo, ne sledi iz tega, da je res pošten, pravičen, čist in plemenit. „Rector magnificus“ na dunajskem vse nečistcu je tudi slučajno duhovnik. Ali vendar je branil žide in zagovarjal krivega filozofa Spinoza, zato so mu pa krščanski socijalisti posvetili. Tudi pol črno suktnjo se skrivajo očitne hibe. Zato je pač nemodro in sitno nespametno, zahtevati od ljudstva, naj spoštuje duhovnika, če tudi ni spoštovanja vreden. (Tako daleč mi ne gremo. Pustimo spoštovanje, ali tu gre za povzdiganje duhovnika na taka mesta, ki so v rokah volilcev. Uredn.) Zaradi brezznačajnega postopanja nekaterih duhovnikov v javnem življenju je zavladalo geslo: „Le f. . . . ne“. In to je hmel urednik pred očmi, pišoč one vrstice. Povedal je jasno, da kdor je sposoben za poslanca, tega treba vsekakor voliti, naj bo duhovnik, posestnik, učitelj, i. t. d. sploh kateregakoli stanu. Pri volitvah se ne sme gledati na stan, marveč na sposobnosti, poštenost in pravičnost kandidatov. So pa tudi taki, ki mislijo, da je treba koga voliti v kak zastop zato, ker je duhovnik, ne glede na njegovo voljo in značaj. Kajpada, to poudarjajo zato, ker jim je zelo narobe, da je „gospod poslanec“ . . . odstopil. Ako bi šlo za dr. G., bi gotovo „Pr. L.“ tako ne pisal.

„Vestis non facit monachum“ (obleka ne naredi meniha.) Ta pregovor je star in pomenja prav to, kar je zgoraj pisala „Soča“. Sreč, dobra volja, čisti nameni, vnuema za slovensko ljudstvo na Goriskem, življenje po veri, to so lastnosti, ki določijo ljudskega zastopnika, ne pa obleka. Modrost ne žvi v obleki, marveč v sreč, umu in volji. „Non in vestimentis est sapientia vestitis“ (Ne v obleki je modrost). Tako je treba razlagati „Sočine“ besede.

Še danes nekteri zaslepljeni vpijejo: Lejte „Soča“, kako sovraži duhovski stan. Iz samega sovraštva je zapisala one besede . . .

Kaj pak: „kdor imé in izé z dobrim sreč, najle povsod zlató, kdor pa s slabim, najle povsod blátó“. Tako piše Slomšek. (Tako je! Vi ste res umni, kakor so nas umeli ljudje poštenega sreč; za zlovolječe pa ne pišemo. Sicer pa: hvála vam, da ste se oglasili. Vi že veste, komu ste govorili. Ur.)